

Op Stapel 2017-15

24 november 2017

In de rubriek Op Stapel geven de collega's van de afdeling Onderwijsorganisatie en -personeel kort toelichting bij ontwerpregelgeving die eerstdaags wordt behandeld in het Vlaams Parlement (decreten) of door de Vlaamse Regering wordt goedgekeurd (besluiten).

De toelichting geeft de stand van zaken weer bij het afsluiten van de onderhandelingen in Sectorcomité X. Definitief uitsluitsel kan uiteraard alleen de tekst geven die in het Belgisch Staatsblad wordt gepubliceerd.

Voor bijkomende inlichtingen kunt u terecht bij:
GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap
Onderwijsorganisatie en -personeel
Guido Liessens
guido.liessens@g-o.be

Jan Brewee
jan.brewee@g-o.be

U kunt er ook terecht met uw commentaar, opmerkingen, bedenkingen en suggesties bij de toelichting.

In deze aflevering:

- **Secundair onderwijs:** modernisering (decreet)

Voorontwerp van decreet tot wijziging van de Codex Secundair Onderwijs van 17 december 2010, wat betreft de modernisering van de structuur en de organisatie van het secundair onderwijs

Het gaat om de vertaling in regelgeving van het politiek akkoord over de modernisering van het secundair onderwijs. De wijzigingen leggen de nieuwe structuur van het secundair onderwijs vast.

De wijzigingen gaan niét over de inhoud van de opleidingen (waarover het debat nog loopt). Ook Se-n-Se en duaal leren worden hier niet behandeld: Se-n-Se, omdat de inpassing in de matrix nog wordt uitgewerkt; duaal leren, omdat het een eigen decreet krijgt.

Ook de effecten van de modernisering op de financiering van het secundair onderwijs komen nu niet aan bod, omdat er in principe voor de eerste graad geen zijn en er, gezien de geleidelijke uitrol van de modernisering, voor de tweede en derde graad wel nog even tijd is om de financiering uit te werken.

Ook wat de toelatings- en overgangsvoorwaarden voor leerlingen betreft, beperken de maatregelen (in het BVR) zich tot de eerste graad en het eerste leerjaar van de tweede graad; wat de studiebekrachtiging betreft, tot de eerste graad.

De uitrol van de nieuwe structuur, progressief jaar na jaar, zou ingaan op 1 september 2018 – althans volgens de teksten bij het afsluiten van de onderhandelingen. Het is niet onwaarschijnlijk dat de start van de uitrol wordt verschoven naar 1 september 2019.

Het tweede leerjaar van de eerste graad zal voortaan ‘tweede leerjaar A’ en ‘tweede leerjaar B’ heten.

Ook in de nieuwe structuur bestaat het voltijds gewoon secundair onderwijs en het buitengewoon secundair onderwijs OV 4 uit drie graden:

- de eerste graad, met een eerste leerjaar A, een eerste leerjaar B, een tweede leerjaar A en een tweede leerjaar B;
- de tweede graad, met een eerste leerjaar en een tweede leerjaar;
- de derde graad, met een eerste leerjaar, een tweede leerjaar en (met uitzondering van het buitengewoon secundair onderwijs OV 4), een derde leerjaar als Se-n-Se.

Zowel in het tweede leerjaar A als in het tweede leerjaar B worden basisopties onderscheiden die een bredere observatie en oriëntatie van de leerling mogelijk maken. Sommige basisopties kunnen via een ‘pakket’ worden aangeboden. Een ‘pakket’ wordt gedefinieerd als één of meer vakken waarmee de doelen van de basisoptie contextgebonden worden gerealiseerd: zo kunnen bijvoorbeeld in 2B binnen de basisoptie ‘Voeding en Horeca’ de pakketten ‘Bakkerij’ en ‘Slagerij’ worden aangeboden. In het tweede leerjaar A kiest de leerling één basisoptie (of één pakket); in het tweede leerjaar B is – met het oog op een goede leerlingenoriëntering – de combinatie van maximaal drie basisopties toegelaten. Sommige niche-basisopties en -pakketten zullen, vanuit het oogpunt van macrodoelmatigheid, niet overal kunnen worden aangeboden. De Vlaamse Regering wordt gemachtigd om zowel voor het tweede leerjaar A als het tweede leerjaar B telkens de

basisopties en pakketten vast te leggen en ook aan te geven welke beperkingen er liggen op het nicheaanbod.

Het studieaanbod van de tweede en derde graad (= de matrix) is opgebouwd volgens drie dimensies:

- **studiedomeinen:** Taal en Cultuur; STEM; Kunst en Creatie; Land- en Tuinbouw; Economie en Organisatie; Maatschappij en Welzijn; Sport; Voeding en Horeca;
- **finaliteiten:** arbeidsmarktgericht, doorstroomgericht of dubbele finaliteit;
- **onderwijsvormen:** ASO; TSO; KSO; BSO. Binnen de finaliteit doorstroom zijn de ASO-studierichtingen domeinoverschrijdend, de studierichtingen in KSO en TSO domeingebonden.

Ook hier geldt dat niche-studierichtingen niet overal zullen kunnen worden aangeboden. De Vlaamse Regering legt er de voorwaarden voor vast.

In het derde leerjaar van de derde graad, verdwijnt het onderscheid tussen de specialisatiejaren BSO, het naamloos leerjaar, de Se-n-Se-opleidingen TSO en KSO en de voorbereidende jaren hoger onderwijs (ASO en KSO); het worden allemaal Se-n-Se-opleidingen: Se-n-Se-opleidingen als beroepsgerichte specialisatie en Se-n-Se-opleidingen die voorbereiden op het hoger onderwijs. De Se-n-Se-opleidingen worden niet aan onderwijsvormen gekoppeld. De mogelijkheid om voor Se-n-Se-opleidingen samenwerkingsverbanden af te sluiten met andere opleidingsverstrekkers (die al bestaat voor de huidige Se-n-Se TSO/KSO) wordt uitgebreid naar alle Se-n-Se-opleidingen die beroepsgericht specialiseren.

De matrix biedt een volledig overzicht van het studieaanbod secundair onderwijs (met uitzondering vooralsnog van de Se-n-Se-opleidingen). Daarom bevat hij ook het studieaanbod van het deeltijds beroepssecundair onderwijs en de leertijd en van het buitengewoon secundair onderwijs, opleidingsvorm 3. Ook het buitengewoon secundair onderwijs opleidingsvormen 1 en 2 worden in de matrix opgenomen maar buiten de ordening volgens de drie dimensies. Het onthaaljaar wordt niet gevat door de matrix.

Om op schoolniveau van het huidige naar het nieuwe studieaanbod over te stappen wordt in concordantie voorzien¹. Voor het voort-organiseren van een geconcordeerde basisoptie of een geconcordeerd structuuronderdeel hoeft dan ook geen programmatie te worden aangevraagd; als door die omzetting een nicheoptie of nichestructuuronderdeel te véél dreigt te worden aangeboden, mag een school die afziet van die omzetting, in ruil zelfs twee basisopties of structuuronderdelen buiten het nicheaanbod oprichten zonder ze te moeten programmeren.

Het studieaanbod wordt periodiek (uiterlijk om de vijf schooljaren vanaf het tweede implementatiejaar) gescreend op zijn actualiteitswaarde.

De studierichtingen van de finaliteit doorstroom en de dubbele finaliteit leiden in het tweede leerjaar van de derde graad tot een onderwijskwalificatie niveau 4. Ook de Se-n-Se die voorbereidt op het hoger onderwijs leidt, leidt tot een onderwijskwalificatie niveau 4.

¹ Waar de concordantietabel meer concordantie-opties openlaat, kan er uiteraard bij elke omzetting maar voor één worden gekozen.

De studierichtingen van de finaliteit arbeidsmarkt leiden in het tweede leerjaar van de derde graad tot een onderwijskwalificatie niveau 3. De Se-n-Se als beroepsgerichte specialisatie leidt tot een of meer beroepskwalificaties niveau 3 of 4, eventueel aangevuld met een of meer deelkwalificaties.

De studierichtingen van de finaliteit arbeidsmarkt leiden in het tweede leerjaar van de tweede graad tot een onderwijskwalificatie niveau 2.

De opleidingen van de kwalificatiefase en de integratiefase van het buitengewoon secundair onderwijs opleidingsvorm 3 leiden tot een of meer beroepskwalificaties of deelkwalificaties. Als de ontwikkelingsdoelen overeenkomen met de eindtermen voor de tweede graad van de finaliteit arbeidsmarkt, leiden ze tot een onderwijskwalificatie niveau 2 (de overheid bekijkt nog of ook een onderwijskwalificatie 3 na een traject in OV 3 tot de mogelijkheden behoort).

Scholen kunnen zich op diverse wijzen organiseren, voor zover die organisatie op de matrix is gebaseerd. Het decreet noemt drie organisatietypes bij naam: de verticale structuur en twee varianten van de horizontale structuur: de domeinschool en de campusschool. Aan domein- en campusscholen (de organisatievormen die de voorkeur wegdragen) kan de Vlaamse Regering 'voordelen' toekennen. Die mogelijke voordelen worden vooralsnog niet nader gepreciseerd.

Om **domeinschool** te zijn moet de school voor elke graad (met uitzondering van de eerste graad) in elk van de studiedomeinen die ze inricht, op de eerste lesdag van oktober minstens één regelmatige leerling in een studierichting uit elke finaliteit hebben (wat de finaliteit doorstroom betreft, kan het zowel om domeinoverschrijdende als domeinspecifieke studierichtingen gaan).

Om **campusschool** te zijn moet de school voor elke graad die ze inricht (met uitzondering van de eerste graad), op de eerste lesdag van oktober minstens één regelmatige leerling in een studierichting uit elke finaliteit hebben (wat de finaliteit doorstroom betreft, kan het zowel om domeinoverschrijdende als domeinspecifieke studierichtingen gaan).

Een **verticale school** organiseert studierichtingen binnen eenzelfde finaliteit en onderwijsvorm in zowel de tweede als de derde graad.

Met uitzondering van het levensbeschouwelijk onderricht en het onthaaljaar voor anderstalige nieuwkomers legt de overheid niet langer vast uit welke vakken de basisvorming moet zijn opgebouwd: wat de overheid betreft is de basisvorming het geheel van de eindtermen die ervoor worden vastgelegd. Het zijn de leerplanmakers die er de vakken (of vakkenclusters) zullen aan koppelen. Elk structuuronderdeel omvat een stuk basisvorming (binnen Se-n-Se zit er alleen basisvorming in het lessenrooster van de studierichting die voorbereidt op het hoger onderwijs). Voor de eerste graad is een minimum aantal uren basisvorming bepaald: 27 in het eerste leerjaar A en B; 25 in het tweede leerjaar A en 20 in het tweede leerjaar B. De basisvorming van het onthaaljaar bestaat enkel uit het vak Nederlands voor nieuwkomers en godsdienst/niet-confessionele zedenleer.

Het lessenrooster van het tweede leerjaar A omvat 5 uren basisoptie.

Het lessenrooster van het tweede leerjaar B omvat 10 uren basisoptie of basisopties.

Het lessenrooster van het eerste leerjaar A en het eerste leerjaar B omvat, naast de lesuren basisvorming, ten minste 5 lesuren differentiatie. Het lessenrooster van het tweede leerjaar A en het tweede leerjaar B omvat, naast de lesuren basisvorming en de lesuren basisoptie, ten minste 2 lesuren differentiatie.

De uren differentiatie kunnen worden ingevuld als een verdieping of een remediëring van onderdelen van de basisvorming of als een verdieping in klassieke talen. De school biedt minimaal twee verdiepende differentiatiepakketten en alle mogelijke remediërende differentiatiepakketten aan. De klassenraad kan de leerling remediërende differentiatiepakketten opleggen; maar de tijd voor differentiatie kan niet helemaal opgaan aan remediëring.

In elk structuuronderdeel kunnen, buiten het lessenrooster, facultatieve inhaallessen worden georganiseerd. De klassenraad kan die lessen niet opleggen.

Aan de organisatie van CLIL verandert er niets.

De nog lopende modulariseringsexperimenten in het secundair onderwijs zullen worden stopgezet uiterlijk bij de volledige uitrol van de modernisering (dat geldt niet voor de opleiding verpleegkunde in secundaire scholen, die als HBO₅ niet tot het secundair onderwijs behoort).

Er komen ook nieuwe programmatieregels:

- het aanbod van een niche-basisoptie of -structuuronderdeel is **per definitie altijd aan voorwaarden of beperkingen gebonden**²;
- de programmaties binnen de eerste graad (eerste leerjaar A en B, basisopties in het tweede jaar A of B) zijn vrij^{3,4};
- de programmatie door een domeinschool van een studierichting binnen een van haar domeinen is vrij⁴;
- de programmatie van studierichtingen die (strikt) nodig is om vanuit de bestaande schoolstructuur tot een domeinschool te komen is vrij⁴: de programmatie moet in één geïntegreerd dossier worden ingediend; de programmatie kan in verschillende leerjaren, graden en studierichtingen gelijktijdig of progressief worden doorgevoerd;
- de programmatie door een domein- of campusschool van een domeinoverschrijdende studierichting binnen de finaliteit doorstroom.
- de programmatieregels voor het onthaaljaar voor anderstalige nieuwkomers veranderen niet;
- alle overige programmaties moeten worden goedgekeurd door de Vlaamse Regering. De uiterste datum om programmatiedossiers in te dienen, is 30 november (30 september

² In een eerste fase wordt per onderwijsnet het huidige niche-aanbod (rekening houdend met de concordantie naar de nieuwe structuuronderdelen) bevroren. Programmatie van een niche-basisoptie of -structuuronderdeel zal in de praktijk pas kunnen als de basisoptie of het structuuronderdeel elders in een school van hetzelfde net wordt opgeheven.

³ Vrij = mededeling aan Agodi volstaat.

⁴ het aanbod van een niche-basisoptie of -structuuronderdeel is **per definitie altijd aan voorwaarden of beperkingen gebonden**.

voor Se-n-Se-opleidingen die starten op 1 februari). Die data worden vervaldata: wie zijn dossier te laat indient, of wie op de vervaldatum een onvolledig dossier heeft ingediend, vist achter het net. De Vlaamse Regering beslist uiterlijk op 31 maart (15 december voor een Se-n-Se-opleiding die van start gaat op 1 februari daaropvolgend). Bij overschrijding van die termijn is de programmatie van rechtswege goedgekeurd.

Er zijn ook enkele overgangsmaatregelen

- programmatiedossiers die vóór eind november 2017 worden ingediend volgens de bestaande regelgeving, worden hoe dan ook afgehandeld volgens de nu nog geldende procedure (ook als de uitrol van de modernisering zou starten op 1 september 2018);
- in afwachting van de modernisering kan, na goedkeuring door de Vlaamse Regering, een structuuronderdeel van het huidig opleidingsaanbod van de derde graad (voor BSO ook het derde leerjaar van de derde graad) worden geprogrammeerd omwille van studiecontinuïteit;
- in afwachting van de modernisering kan, na goedkeuring door de Vlaamse Regering, een structuuronderdeel van het huidig opleidingsaanbod van de tweede of derde graad worden geprogrammeerd als het schoolbestuur precies aangeeft hoe dat structuuronderdeel bij de invoering van de modernisering wordt geconcordeerd (aan de hand van de concordantietabellen bij het BVR⁵);
- in afwachting van de modernisering en zolang de concordantietabellen voor het derde leerjaar van de derde graad niet zijn vastgelegd, kan een structuuronderdeel van het huidig opleidingsaanbod van dat leerjaar voorwaardelijk vrij worden geprogrammeerd zoals bepaald in het programmatiebesluit van 17 januari 2014.

De mogelijkheid de eerste graad of een of meer studiegebieden over te hevelen naar een andere school valt weg; ook de mogelijkheid studiegebieden in te ruilen.

Tijdens de omvorming worden (voor het behalen van de normen) de leerlingenaantallen in de oude opleidingen samengeteld met die in de corresponderende nieuwe.

Ook het opleidingsaanbod van OV 3 van het buitengewoon secundair onderwijs wordt gemoderniseerd en geïntegreerd in de matrix. Het gaat om beroepsopleidingen in de studiedomeinen Taal en Cultuur, STEM, Kunst en Creatie, Land- en Tuinbouw, Economie en Organisatie, Maatschappij en Welzijn, Sport, Voeding en Horeca; in de matrix worden ze dan ook binnen de finaliteit arbeidsmarkt geplaatst.

In de (facultatieve) integratiefase van OV 3 bedraagt het aantal lessen per week 38. De integratiefase omvat een alternerende beroepsopleiding waarin vorming op school en werkervaring in een bedrijf worden gecombineerd.

in OV 3 was voor het tellen van de leerlingen tot nog toe sprake van een “samenhangend geheel van opleidingen”; maar in de matrix staat elk structuuronderdeel op zich: een combinatie van opleidingen is daar niet compatibel mee; het begrip verdwijnt dan ook uit de regelgeving.

⁵ Waarover meer in een volgende *Op Stapel*.

Het **GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap** gaat niet akkoord met het voorontwerp.

De **hervorming** van het secundair onderwijs moest tegemoet komen aan een aantal aanslepende problemen. Ze moest iets doen aan de ongelijke instroom en ze moest de ongekwalificeerde uitstroom terugdringen van vooral leerlingen met een zwakke socio-economische achtergrond. Ze moest het waterniveau en het zittenblijven aanpakken, onder meer door het statusverschil in doorstroomrichtingen en arbeidsmarktgerichte opleidingen weg te werken en door, via een brede basisvorming, leerlingen in staat te stellen gaandeweg hun eigen talenten en aspiraties te ontdekken. Ze moest ook perk stellen aan de terugval van de toppresterders en middenmoters. Maximale participatie van elke leerling stond voorop, ook al omdat iedereen ervan overtuigd was dat we ons niet langer kunnen veroorloven ook maar enig talent verloren te laten gaan.

De suggesties om die doelstellingen te realiseren, werden door onderwijsspecialisten (de Commissie Monard) opgelijst. De consensus erover was groot.

Uiteindelijk werd, na lange debatten, de term 'hervorming' verlaten: de hertekening zou beperkt blijven tot een '**modernisering**'.

Het GO! twijfelt er sterk aan dat die modernisering zoals ze werd vertaald in het voorliggende voorontwerp, de instrumenten aanreikt om de oorspronkelijke doelstellingen ook effectief op het terrein te realiseren:

- de vrijblijvendheid in hoofde van schoolbesturen blijft zeer (al te) groot;
- zo wordt het – nochtans beladen – onderscheid tussen ASO, KSO, TSO en BSO binnen de matrix behouden: het wordt zelfs een 'dimensie' van de matrix genoemd, naast de 'studiedomeinen' en de 'finaliteiten', al draagt het op geen enkele wijze bij aan een coherente lezing van de matrix. Het stelt scholen wel in staat zich als van ouds te profileren;
- scholen behouden een grote vrijheid zich te organiseren. Horizontale structuren (domein- en campuscholen) genieten terecht de voorkeur: de horizontale organisatie zal, via *incentives*, worden aangemoedigd. Maar waarom wordt ook de verticale structuur (een school met (enkel) studierichtingen binnen eenzelfde finaliteit en onderwijsvorm) expliciet 'in de vitrine' gezet?
- het GO! had graag een 'brede' eerste graad gezien die zijn rol ten volle kan waarmaken. Het vroeg dan ook, tot nog toe tevergeefs, om in de differentiatiepakketten het aanbod te kunnen verbreden (zoals dat nu nog kan in het complementaire gedeelte). Het voorontwerp voorziet alleen in de mogelijkheid te remediëren of te verdiepen in de basisvorming – of... te verdiepen in klassieke talen (waarom krijgen alleen klassieke talen een 'eervolle vermelding'?).

Kennelijk moesten voldoende elementen in de regelgeving aanwezig blijven om scholen die zich elitair-segregerend willen organiseren – ten koste van het héle onderwijsveld – daartoe ook de gelegenheid te bieden. Het GO! betreurt dat ten zeerste. Het ontwerpdecreet is niet opgesteld vanuit de noden van de leerling, maar vanuit structuren. Het GO! meent dan ook dat de nieuwe regelgeving niet tegemoet komt aan de uitdagingen en aan de doelstellingen die de Vlaamse overheid zichzelf had gesteld.

Naast die principiële bedenking, merkt het GO! op:

- een uitrol van de modernisering vanaf het schooljaar 2018-19 is niet realistisch, zolang er geen zicht is op de eindtermen en de curriculumdossiers;
- bij het beoordelen van programmatiedossiers hanteert de Vlaamse regering onder meer het criterium **de keuzevrijheid van ouders en leerlingen**, náást **macrodoelmatigheid** (dat overigens niet wordt gedefinieerd). Het GO! heeft (als enige onderwijsverstrekker) de grondwettelijke **plicht** de keuze voor neutraal onderwijs te garanderen. Die plicht geldt ook in een voor het overige, op basis van het criterium 'macrodoelmatigheid', globaal genomen eerder 'verzadigd' landschap. Daarom had het GO! gevraagd om het criterium als volgt te formuleren: *'de keuzevrijheid van ouders en leerlingen, rekening houdend met de grondwettelijke plicht van het Gemeenschapsonderwijs om die te garanderen'*;
- het ontwerp van decreet legt het minimale aantal lessen vast dat in de eerste graad respectievelijk aan basisvorming en aan differentiatie moet worden besteed. Scholen die méér uren willen investeren in de basisvorming, worden daardoor gedwongen meer dan 32 uur in te richten. Dat zou niet zo hoeven te zijn: scholen kunnen ook binnen de basisvorming al meteen ruimte inbouwen voor remediëring en verdieping. Het GO! pleit er dan ook voor dat scholen die méér uren basisvorming inrichten, dat zouden mogen binnen de 32 uur;
- de opleidingen van de kwalificatiefase en de integratiefase van het buitengewoon secundair onderwijs opleidingsvorm 3 leiden tot een of meer beroepskwalificaties of deelkwalificaties. Als de ontwikkelingsdoelen overeenkomen met de eindtermen voor de tweede graad van de finaliteit arbeidsmarkt, leiden ze tot een onderwijskwalificatie niveau 2. Het GO! meent dat een traject in OV 3 in een aantal gevallen ook tot een onderwijskwalificatie 3 moet kunnen leiden.